

O analýze vzťahov medzi ekológiou, etikou a ekonomikou (k 2. medzinárodnému sympóziu E–E–E)

Musíme obzvlášť oceniť, že súbežne s narastaním nebezpečenstva rôznych ekologických katastrof aktivujú sa nielen vedecké, ale aj občianske inštitúcie, ktoré sa snažia nájsť a v rámci možností aj realizovať nové koncepcie a opatrenia trvalo udržateľného vývoja a ochrany života aj pre budúce generácie. Žiaľ, menšia pozornosť sa venuje poznaniu pravej podstaty príčin narušenia prirodzeného poriadku stvorenia, ktorý sa začal prvým vzdorom Adama a Evy v ekosystéme Edenu (Gn 2, 15–17).

Ján Pavol II. v Posolstve ku Svetovému dňu pokoja (1990) veľmi podrobne zdôvodnil, že *“ekologická kríza je problémom morálnym”* a zdôraznil že *“základnou normou, ktorú musí rešpektovať spravodlivý hospodársky, priemyselný a vedecký pokrok, je predovšetkým úcta k životu a dôstojnosti človeka”*. Súčasne vyjadril aj východiskový argument, a možno povedať aj zásadu riešenia *“ak sa z Božieho plánu vylúči Stvoriteľ, človek vyvolá neporiadok, ktorý sa nevyhnutne prejaví na ostatnom stvorení”*.

Pri hľadaní riešenia vychádza Ján Pavol II. z poznania veľkosti rozporu medzi žiadostivosťou a egoizmom jednotlivcov, ako aj kolektívov a poriadkom stvorenia. *“Boh určil zem a všetko čo obsahuje na užívanie všetkým ľuďom a všetkým národom”* (Gaudium et spes, čl. 69). Súčasný stav je teda zákonitým dôsledkom egoisticky motivovaného využívania zdrojov zeme bez ohľadu na riziká vážneho narušenia harmónie medzi prírodou a človekom, ktorú určil Stvoriteľ. Z takéhoto kontextu chápania príčin ekologických katastrof vyplýva, že *“bez morálky osobnos-*

ti sa nedajú dosiahnuť ekologické ciele” (T. Dacík).

Vo významnej správe Komisie OSN pre životné prostredie Naša spoločná budúcnosť (1987) sa uvádza, že *“prežitie ľudstva môže závisieť od úspechu v povýšení trvalo udržateľného vývoja na globálnu etiku”*. Ukazuje sa, že rozdielne chápanie pojmu *“globálna etika”* urýchlilo novú etapu diskusií i o etike životného prostredia aj v odborných kruhoch (J. R. Engel 1990 a iní).

V úprimnej snahe o podrobnejšiu analýzu a poznanie vzťahov medzi ekológiou, etikou a ekonomikou, uskutočnilo sa v dňoch 27. a 28. novembra 1997 v Bratislave **2. medzinárodné sympóziu Ekológia–Etika–Ekonomika**, ktoré priamo nadviazovalo na ciele a výsledky 1. medzinárodnej konferencie Ekológia–Etika–Ekuména z r. 1994 v Nitre. Hlavnými organizátormi sympózia boli Kresťanskodemokratické združenie ekologov Slovenska (KDZES) a Asociácia UNIVERSUM v spolupráci s Hanns Seidel Stiftung eV zastúpením v SR a Komisiou životného prostredia a ochrany prírody MsZ hlavného mesta SR Bratislavy. Význam a odbornú úroveň podujatia umocnila aj účasť renomovaných zahraničných odborníkov z Českej republiky, Grécka, Nemecka, Poľska, Rakúska a Talianska. Osobitne významná bola prítomnosť zakladateľky a prezidentky Medzinárodnej organizácie pre biopolitiku v Aténach, Dr. Agni Vlavianosovej-Arvanitisovej.

Odborná problematika sympózia bola rozdelená do viacerých nadväzujúcich tematických blokov:

– Úvod do problematiky a analýzy

vzťahov medzi ekológiou, etikou a ekonomikou (M. Džatko, A. Vlavianosová-Arvanitisová, J. Morovič),

- Teológia ekológie a trvalo udržateľného vývoja (R. Pegoraro, K. Ďurček, J. Kupka, I. Vojtaššák),
- Širšie súvislosti vzťahov E–E–E (J. Drdoš, J. Květ, A. Beyreutherová-Raimondiová, D. de Paoli, T. Hlaváč),
- Poľnohospodárstvo a vidiek (I. Duerová, E. Szlezak, W. Baaske, F. Kotvas, P. Jambor, M. Džatko a J. Vilček),
- Využívanie zdrojov a výroba (J. Vojtko, J. Dolný, A. Rebro, F. Zeman),
- Ekológia urbanizovaného prostredia (V. Horák, T. Dávidová, L. Židek, J. Mesík, P. Kubičár, P. Repka, F. Siska).

Výsledkom sympózia je v prvom rade úspešná snaha o praktickú interpretáciu teológie ekológie aj pri riešení aktuálnych otázok ekologizácie poľnohospodárstva a priemyselnej výroby, koncepčných zámerov využívania prírodných zdrojov, územného plánovania, turizmu, a najmä závažných sociálno-ekonomických otázok osídlenia a ochrany vidieckej krajiny. Väčšina príspevkov vychádzala z poznania všeobecne platných zásad, že *“vláda nad prírodou, ktorú dal Stvoriteľ človeku, neznamená absolútnu moc a že nemožno ani hovoriť o slobode užívať a zneužívať, alebo nakladať s vecami tak, ako nám to najlepšie vyhovuje”* (Sollicitudo rei socialis, 34).

Pretože *“Bohom stvorený svet má byť predmetom plánovanej strotlivosti človeka, rozvoj vedy, techniky a ekonomiky je v plnom súlade s evanjeliom”* (K. Ďurček). Je len na nás, či a kedy uznáme, že všetky zákony vzniku a vývoja ekosystémov sú dané Stvoriteľom a že každé narušenie týchto zákonov eskaluje degradáciu až zánik životných foriem.

Prakticky všetky ekologické školy sú jednotné v zdôrazňovaní nevyhnutnej ochrany a stabilizácie

harmonických vzťahov medzi zložkami prostredia a človekom vrátane jeho ekonomických a sociálnych aktivít. Ale ak prijímame svedectvo sv. Jána: *"Na počiatku bolo Slovo a skrze neho povstalo všetko, čo povstalo"* pochopíme, že Stvoriteľ určil také zákonitosti vzťahov, ktoré garantujú dostatok nevyhnutných zdrojov na zachovanie života.

Podľa J. Květa sa *poznávanie poriadku živej prírody premieta aj do oblasti morálnej, lebo poskytuje názorné príklady správnosti hesla "Serva ordinem et ordo servabit te" (Zachovaj poriadok a poriadok zachová teba)*. V koncepčnom príspevku naznačil aj konkrétne kritéria, podľa ktorých sa môže, alebo nemôže uvažovať o eticky opodstatnenej premene ekosystémov v záujme spoločnosti.

Diskusia o etike v ekonomike sa niesla v dvoch rovinách. Na príklade manipulácií so svetovým finančným trhom sa ukazuje klamlivosť jeho ukazovateľov. Podľa A. Beyreutherovej-Raimondiovej treba

nadvládu nereálneho finančného trhu nahradit' skutočnou svetovou ekonomikou so zameraním na zlepšovanie produkčného potenciálu územia a rozvoj infraštruktúry s kladným vplyvom na životné prostredie. M. Džatko v spolupráci s J. Vilčekom na príkladoch modelovania nevyhnutnej transformácie a ekologizácie využívania zdrojov vidieckej krajiny vyjadril názor *"čo nie je ekologické, nie je ekonomické"*.

Početný súbor príspevkov o ekologických a etických aspektoch trvalo udržateľných sústav využívania prírodných zdrojov a výrobných technológií potvrdil, že aj v našej krajine máme nie málo kresťanský orientovaných odborníkov, ktorí sú a isto aj budú "kvasom" budúceho vývoja ekológie a ochrany prostredia v duchu evanjelia. Aj tu sa veľmi názorne prejavila argumentačná sila praktickej interpretácie teoreticko-filozofických názorov a koncepcií v reálnej praxi. Musíme oceniť, že v prevažnej väčšine príspevkov sa

neuplatňovali len metódy "zákazu či obhajovania", ale aj konkrétne návrhy postupov na zabezpečenie rovnováhy celého komplexu vplyvov v príslušných ekosystémoch a územných jednotkách. Výsledky a význam 2. medzinárodného sympózia E-E-E môžeme zhrnúť:

1. Východiskom analýz vzťahov medzi ekológiou, etikou a ekonomikou je poznanie, že jediným garantom zachovania kvality a existencie života je pochopenie a dôsledné dodržiavanie základných noriem Desatora, ako aj príkazu lásky k Stvoriteľovi a stvorenstvu. Úspech a dôslednosť ochrany prostredia sa zakladá na etickej zodpovednosti človeka a vedomí, že človek nie je vlastníkom, ale len správcom prírody a seba.

2. Kresťanský orientovaný ekológovia nevyklúčujú pozitívny vplyv aj iných filozofických názorov, ak úprimne smerujú k úcte a ochrane života, ako aj k rešpektovaniu všeobecných etických zásad. V tomto duchu sú solidárni s celosvetovým hnutím ochrancov prírody a života.

3. Súčasná eskalácia znečisťovania a narušenia stability krajiny je podmienená aj nesprávnou interpretáciou antropocentrizmu, lebo úlohou človeka nie je len žiť a mať, ale aj zodpovedať za život a rozvoj aj budúcich generácií. Zakladným predpokladom harmonizácie vzťahov medzi prírodou a človekom je etický model vzťahov medzi ľuďmi.

4. V tomto duchu ponúkajú kresťanský orientovaný ekológovia všetkým vládnym a občianskym organizáciám alternatívu plného rešpektovania etických zásad Desatora, ako aj odbornú pomoc pri zabezpečovaní trvalo udržateľného vývoja a ochrany života.

Miloslavov (Alžbetin dvor) – historický sakrálny objekt, ktorý sa v predchádzajúcom období využíval ako sklad

